

Kvittering på innsendt svar på Høring - utredning om revisjon av finansforetaks taushetsplikt for forskningsformål

Saksnummer: 22/1096

Sak: Høring - utredning om revisjon av finansforetaks taushetsplikt for forskningsformål

Levert: 22.11.2024 13:09

Svarstype: Med merknader

Jeg svarte som: Forsknings- og undervisningsinstitusjon

Avsender: Skatteforsk - Centre for Tax Research

Kontaktperson: Hector Ulloa

Kontakt e-post: skatteforsk@nmbu.no

Målet til Skatteforsk – Centre for Tax Research er å bidra til å tette gapet mellom akademisk toppforskning og praktisk skattepolitikk. Forskningscenteret ligger ved Handelshøyskolen ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU).

Vi takker for muligheten til å komme med skriftlige innspill til høringen om utredning om revisjon av finansforetaks taushetsplikt for forskningsformål. Uavhengig forskning på aktiviteter og trender innen finansbransjen er av høy samfunnsmessig betydning.

Vi mener at forslaget om å åpne for utlevering av data til forskningsformål har betydelige fordeler som klart veier opp for eventuelle utfordringer, gitt at det legges til rette for sikre rammer for databehandling.

1) Behovet for forskning på finanssektoren

Finansinstitusjoner forvalter en helt sentral rolle i det globale økonomiske systemet. Mengden transaksjoner som passerer gjennom norske finansinstitusjoner, gjør at de har et særlig stort ansvar med å være en dørvokter mot ulovlige og mistenkelige pengestrømmer. Bankene er ikke nødvendigvis alene i stand til å oppdage og motvirke samfunnsskadelig aktivitet, noe de siste årenes dokumentlekkasjer har vist. Dokumentlekkasjen Panama Papers (2016) viste hvordan DnB og Nordea opprettet skallselskap i skatteparadiset Seychellene ved hjelp av et internasjonalt advokatselskap. [1] I lekkasjen FishRot-files (2019) var DnB-konti knyttet til selskaper på Kypros. [2]

Det har de siste årene vært økende fokus på tiltak mot hvitvasking og økonomisk kriminalitet både hos lovgivere og finansinstitusjoner. Men manglende informasjonstilgang kan gjøre det krevende for den enkelte finansinstitusjon å avdekke dette, som også den siste tidens mange medieoppslag på systemsvindel kan tyde på. [3,4] Uavhengig forskning kan kombinere data fra ulike kilder og er avgjørende for å forstå hvordan slike systemfeil oppstår, og for å utvikle effektive mottiltak. Manglende tilgang til data hemmer muligheten for forskning på dette feltet, og dagens lovgivning om taushetsplikt representerer en unødvendig barriere.

2) Fordelene ved forskningsbasert innsyn

Å gi forskere tilgang til finansdata er et viktig skritt mot å avdekke systemfeil, styrke

kunnskapsgrunnlaget for reguleringer og fremme en mer stabil og rettferdig økonomi. Samtidig finnes det velprøvde metoder, som aidentifisering og dataminimering under strenge sikkerhetstiltak, som kan sikre personvernet uten at dette går på bekostning av forskningens kvalitet. Dette er også i tråd med Norges tradisjon for åpenhet og tillit i både privat og offentlig sektor.

Som forskning fra Skatteforsk dokumenterer, kan åpenhet i seg selv fungere som et virkemiddel mot økonomisk kriminalitet.[5]

3) Kriterier for utlevering av data

Vi støtter utvalgets forslag om tydeligere kriterier for utlevering av data til forskningsformål. Følgende prinsipper bør ligge til grunn:

- **Forskningsinstitusjonens kompetanse:** Innsyn bør begrenses til kvalifiserte forskningsmiljøer, som norske høyere utdanningsinstitusjoner eller etablerte forskningsinstitutter med strenge krav til sikker databehandling.
- **Dataminimering:** Data bør kun utleveres i det omfang som er nødvendig for forskningsformålet. Aidentifiserte data bør prioriteres når det er mulig.
- **Maskinlesbare datasett:** Data bør leveres ut i maskinlesbare formater som sikrer praktisk anvendelighet for forskningsformål.
- **Mulighet for kobling av datasett:** Regelverket bør åpne for at data kan kobles med andre aidentifiserte datasett, for eksempel fra Statistisk sentralbyrå, for å maksimere forskningens samfunnsnytte.

4) Sentralisering av vurderinger for innsyn

Det er sårbart å overlate til finansforetakene alene å vurdere søknader om datautlevering. For å sikre en enhetlig praksis og redusere risikoen for forskjellsbehandling, bør Finanstilsynet eller en annen sentral instans ha en rolle i vurdering og/eller godkjenning av søknader, samt fungere som klageinstans.

5) Balansen mellom personvern og samfunnsnytte

Taushetsplikt er et viktig prinsipp for å ivareta personvern, men det må balanseres mot samfunnsnyttene av åpenhet og tilgang til data. Personvernregelverket, inkludert GDPR, gir allerede en robust ramme for å vurdere hvordan data kan deles forsvarlig.

Vi mener de Forskningsetiske retningslinjer fra NESH (pkt. 35), som utvalget viser til, bør veie sterkt i lovutforming: *«Private bedrifter og organisasjoner bør legge til rette for forskning på virksomheten og dataene sine. Allmennheten har en legitim interesse av å forstå hvordan private bedrifter og interesseorganisasjoner fungerer. Bedrifter og organisasjoner har betydelig makt og mulighet til å påvirke enkeltindividens liv og samfunnets utvikling i både positiv og negativ retning. Private bedrifter og organisasjoner bør gjøre virksomheten og dataene sine tilgjengelige for forskning, også til formål som går ut over institusjonenes interesser. Åpenhet om datamateriale og likebehandling av forskere er viktig, uavhengig av forskningens formål.»*

Dagens bestemmelse gir kompetanse («kan»), men ikke plikt, til å dispensere når visse minstekrav er oppfylt. Vi mener at samfunnets behov for uavhengig forskning på finansstrømmer tilsier at Finansinstitusjoner bør ha en plikt til å levere ut data, under kriteriet om at forskeren kan vise til solid metode for behandling av taushetsbelagt informasjon.

6) Presisering av regelverket

Mange forskningsformål, særlig de som søker å avdekke mønstre og trender, kan oppnås gjennom bruk av aidentifiserte data uten navn eller persondata. Forskningsinstitusjoner har lang erfaring med bruk og sikring av stordata, dataminimering, og pseudo-anonymisering. Skatteforsk har eksempelvis et eget prosjekt og mye ressurser dedikert til kontinuerlig forbedring innen disse områdene. For å sikre en effektiv og trygg utlevering av data til forskningsformål anbefaler vi følgende:

- Regelverket bør klargjøre krav til prosesser for utlevering, inkludert sikkerhetskrav, dataminimering, og sletteprosedyrer for mottatte data.
- Datautlevering må ikke være begrenset til eldre «arkivdata», men også inkludere nyere stordata som kan være relevant for forskningsformål.
- Regelverket bør eksplisitt legge til rette for aidentifisering og pseudonymisering som metoder for å sikre personvernet.

Oppsummering

Vi støtter en lovendring som bedre regulerer finansforetakenes taushetsplikt for å muliggjøre datautlevering til forskningsformål. Med klare kriterier og hensiktsmessige sikkerhetstiltak kan slike endringer bidra til å fremme åpenhet, styrke kunnskapsgrunnlaget for politikkutforming og motvirke økonomisk kriminalitet, uten å kompromittere personvernet.

Referanser

[1] DNB Luxembourg bøtelagt etter Panama Papers. Aftenposten, 21.12.2017. <https://www.aftenposten.no/okonomi/i/Kvy0rE/dnb-luxembourg-boetelagt-etter-panama-papers>.

[2] Varsleren på Island: – At en norsk bank ble brukt, er ikke tilfeldig. NrK, 27.november 2019. https://www.nrk.no/norge/varsleren-pa-island_-_at-en-norsk-bank-ble-brukt_-er-ikke-tilfeldig-1.14793733

[3] Alstadsæter, Annette (2022): Innovasjon, samarbeid og nedbygging av it-siloar må til for å hindre smurfing. Kommentar, DN. <https://www.dn.no/okonomi/skatt/hvitvasking/okonomisk-kriminalitet/innovasjon-samarbeid-og-nedbygging-av-it-siloar-ma-til-for-a-hindre-smurfing/2-1-1332178>

[4] <https://www.dn.no/topic/systemsvindlerne>

[5] Alpysbayeva, D., Alstadsæter, A., Kopczuk, W., Markussen, S., & Raaum, O. (2024). Misreporting in the Norwegian business cash support scheme. *International Tax and Public Finance* 31, 1463–1493. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10797-024-09857-6>

Alle svar må gjennom en manuell godkjenning før de blir synlige på [regjeringen.no](https://www.regjeringen.no).